

Я. С. КАЛМИКОВА

Яна Сергіївна Калмикова, кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України, асистент кафедри Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ПОКАЗАННЯ СВИДКА ЯК ЗАСІБ ДОКАЗУВАННЯ
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

Достеменно відомо, що предметом розгляду справ у порядку адміністративного судочинства є спори, які мають публічно-правовий характер. У таких справах тягар доказування покладено на відповідача – суб'єкта владних повноважень. Внаслідок дії принципу офіційного з'ясування обставин справи активну роль у процесі доказування відіграє суд. Враховуючи названі особливості спорів, показання свідка нечасто використовуються, втім, на практиці виникають потреби у застосуванні такого засобу доказування. Дана тема актуалізується необхідністю аналізу та дослідження природи показань свідків в адміністративному судочинстві з огляду на наукові надбання та їх практичну реалізацію. Метою статті є визначення особливостей показань свідків шляхом вивчення їх ознак, властивостей, значення для встановлення фактичних обставин справи.

У різних галузях права вчені-процесуалісти неодноразово зверталися до проблематики визначення показань свідка та окреслення його особливостей. Серед таких вчених є Б. О. Галкін, В. В. Гордєєв, Є. В. Додін, О. М. Круглов, Р. Д. Рахунов, С. М. Стахівський та ін. Однак, в адміністративному судочинстві така тема не була висвітлена повною мірою.

Як зазначається у Юридичній енциклопедії, показання свідка – це повідомлення про будь-які відомі обставини, що стосуються судової справи¹. Тотожна дефініція міститься у ч. 1 ст. 77 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАСУ). На думку Є. В. Додіна, свідок – це особа, яка володіє як очевидець або в силу інших причин відомостями про факти, що підлягають встановленню й оцінці в адміністративному процесі². Б. О. Галкін вважає, що свідком є особа, залучена до справи судом через її обізнаність у будь-яких обставинах, що відносяться до справи³. Вважаємо, що принципової різниці між ними немає, внаслідок чого сутнісне значення взагалі не змінюється. З цього слідує, що свідком буде особа, яка безпосередньо чи опосередковано сприймала інформацію, яка стане доказовою базою під час встановлення істини у справі.

Зміст показань свідка – це сукупність фактичних даних, що можуть підтвердити позовні вимоги або заперечення проти позову чи спростувати їх, а також мають процесуальне значення⁴. Е. В. Додін виділяє два види обставин, які входять до змісту показань свідка: 1) такі, що підтверджують законність, правильність, достовірність процесуальних дій, які здійснюються конкретно посадовою особою, 2) такі, що підлягають доказуванню у конкретній справі. Зазначене дає підстави поділу показань свідків на загальні та спеціальні. До перших відносяться відомості про факти, які встановлюють особу свідка, його відносини до сторін. Другі складають відомості про факти, які підлягають встановленню у справі. У процесуальній літературі, яку можна застосувати й до адміністративного судочинства, немає єдності щодо питання, які саме відомості мають належати до предмета показань свідка. Іноді важко визначити межу між повідомленням свідка про відомі йому обставини та його судженнями про ці ж обставини, через те, що вони тісно пов'язані між собою. Це пояснюється тим, що прогалини у сприйнятті та запам'ятовуванні події свідок компенсує (іноді сам того не усвідомлюючи), шляхом власних суджень і висновків.

Предмет показань свідка можуть також становити відомості довідкового характеру, необхідні для з'ясування істотних фактів. Так, в адміністративному судочинстві предметом показань свідка можуть бути факти про: порушення вимог законів, місце постійного проживання, стаж роботи, місце роботи, продажу, порушення присяги державного службовця та ін.

До особливостей показань свідків можна віднести: 1) свідки володіють інформаційними даними про факти, які підлягають встановленню; 2) за джерелом отримання – це особистий вид доказу, тому що сприймається фізичною особою; 3) інформація знаходиться у свідомості суб'єкта пізнання; 4) інформація сприймалася суб'єктом двома шляхами – безпосередньо та опосередковано; 5) незамінність свідка (навіть у випадку сприйняття інформації не одним свідком)⁵; 6) не виключається можливість висловлення суджень свідка⁶; 7) порядок надання показань починається із проголошення присяги; 8) показання надаються у формі вільної розповіді⁷; 9) відсутність інтересу у результатах розгляду справи.

Постає питання, хто може залучатися в якості свідка в процес. У першу чергу, це особа, яка сприймала інформацію. Про зазначене регламентується ст. 65 КАСУ, свідком у справі судом може бути викликана кожна особа, якій можуть бути відомі обставини, що належить з'ясувати у справі. По-друге, свідком може бути виключно фізична особа, оскільки вона наділена можливостями сприймати інфор-

мацію (бачити, чути, відчувати) та відтворювати її. Юридична особа не може бути свідком, бо юридичній особі як такій не може бути відомо про ті чи інші обставини справи⁸. Так, свідком може виступати не будь-яка людина, якій відомі обставини справи, а лише та, яка в силу фізичних і психічних якостей правильно сприймала обставини справи.

Законодавством встановлюються обмеження щодо осіб, які можуть бути допитані в якості свідків. Частина 2 ст. 65 КАСУ забороняє допит: (1) недієздатних фізичних осіб, а також осіб, які перебувають на обліку чи на лікуванні у психіатричному лікувальному закладі та не здатні через свої фізичні або психічні вади правильно сприймати обставини, що мають значення для справи, або давати з цього приводу показання; (2) представників у судовому процесі, захисників у кримінальних справах – про обставини, які стали їм відомі у зв'язку з виконанням функцій представника чи захисника; (3) священнослужителі – про відомості, одержані ними на сповіді віруючих; (4) професійних суддів, народних засідателів та присяжних – про обставини обговорення в нарадчій кімнаті питань, що виникли під час ухвалення судового рішення; (5) інших осіб, які не можуть бути допитані як свідки без їхньої згоди за законом чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Відповідно до ст. 63 Конституції України та ч. 3 ст. 65 КАСУ свідок не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом. Загальновизнаним є також положення про те, що свідком не може бути особа, яка має матеріально-правовий або процесуальний інтерес у даній справі.

Актуальним є питання про процесуальний статус свідка. Якщо звернутися до іноземного досвіду, то у Законі ФРН «Про адміністративну процедуру» процесуальний статус свідка є аналогічним процесуальному статусу експерта (параграф 65). У доказовому праві США також свідком може бути експерт, тому що він особисто сприймає факти та висловлює свою думку щодо обставин справи, які підлягають доказуванню⁹. Втім, відмінність їх статусу полягає у тому, що експерт дає висновок, який виводиться із фактів, які ним сприймаються. При цьому його доказ не є особистими знаннями фактів, а звичайний свідок висловлює свою «доказову думку» щодо обставин, про які він поінформований.

Свідок наділяється адміністративно-процесуальними обов'язками, тобто мірою необхідної та належної поведінки. Зокрема, він зобов'язаний прибути до суду у визначений час та надати правдиві показання про відомі йому обставини (ч. 5 ст. 65 КАСУ). У разі неможливості прибуття за викликом суду свідок має завчасно повідомити про це суд (ч. 6 ст. 65 КАСУ). Свідки, що постійно проживають поза місцем знаходження суду, який розглядає справу, і не можуть через поважні причини з'явитись в судове засідання, можуть бути допитані судом за місцем їх проживання за дорученням суду, який розглядає справу. Так само, свідок може бути допитаний судом за місцем його перебування, якщо він внаслідок хвороби, похилого віку, інвалідності або з інших поважних причин не може з'явитись за викликом суду.

Крім обов'язку давати показання, свідок наділений процесуальним правом користуватися записами у випадках, якщо його показання пов'язані з будь-якими обчисленнями та іншими даними, які важко зберегти в пам'яті. Після допиту ці записи демонструються суду та особам, які беруть участь у справі, і можуть бути приєднані до справи за ухвалою суду (ч. 7 ст. 141 КАСУ).

Свідок викликається в судове засідання за ініціативою суду або осіб, які беруть участь у справі (ч. 4 ст. 65 КАСУ). В останньому випадку особа, яка бере участь у справі, у клопотанні про виклик свідка, має вказати його ім'я, місце проживання (перебування), роботи чи служби та обставини, щодо яких він може дати свідчення. Відповідно до ст. 272 КАСУ до належно викликаних особи, особисту участь якої визнано судом обов'язковою, свідка, які без поважних причин не прибули в судове засідання або не повідомили причини неприбуття, може бути застосовано захід процесуального примусу – привід до суду через органи внутрішніх справ з відшкодуванням у дохід держави витрат на його здійснення.

Засобом отримання інформації від свідка в адміністративному судочинстві є його допит. Дотримання процесуального порядку отримання доказів загалом і свідчень свідків, зокрема, є гарантією достовірності одержуваних відомостей, на яких суд ґрунтує свої висновки. Так, ст. 141 КАСУ встановлює правила допиту свідка. Обов'язково свідком проголошується присяга, після чого він підписує текст присяги. За законодавством Німеччини свідків приводять до присяги в релігійній формі¹⁰. Допит свідка починається з пропозиції головуєчого в судовому засіданні розповісти все, що йому відомо у цій справі, після чого першою йому ставить запитання особа, за клопотанням якої викликано свідка, а потім інші особи, які беруть участь у справі. Слід зауважити, що у випадку надання свідком письмових пояснень щодо обставин справи, такі пояснення будуть залучатися до справи в якості письмових доказів. У Бернам у своїй праці «Правова система США» пише, що показання свідка скоріше необхідно віднести до усних доказів, аніж до письмових, тому що вони легше сприймаються та не потребують досвідченості людини¹¹. Якщо показання свідка є похідним доказом, суд має можливість дослідити і джерело обізнаності свідка. Зокрема, якщо показання свідка засновані на повідомленні від іншої особи, суд повинен допитати цю особу як свідка. Хоча неможливість допитати таку особу як свідка у зв'язку з її смертю, наявністю імунітету свідка тощо не позбавляє показань свідка сили доказу, але може вплинути на ступінь довіри до таких показань¹².

З власної ініціативи, а так само за клопотанням сторони або інших осіб, які беруть участь у справі, чи самого свідка, суд може допитати свідка за місцем або в місці його проживання (перебування) з ініціативи суду, який розглядає справу, (ч.1. ст. 78 КАСУ). Частина 2 ст. 78 КАСУ встановлює, що за дорученням суду, що розглядає справу, свідок, який не може прибути з поважних причин у судове засі-

дання і проживає (перебуває) за межами територіальної підсудності адміністративного суду, що розглядає справу, допитується суддею адміністративного суду, який знаходиться за місцем проживання (перебування) свідка. Свідок, який не може прибути у судове засідання внаслідок хвороби, старості, інвалідності або з інших поважних причин, допитується судом за місцем його проживання (перебування) (ч. 3 ст. 78 КАСУ). Втім, в умовах розвитку інформаційно-технічних засобів, ст. 78 КАСУ потребує доповнення новим способом допиту свідка – відеоконференцією, тобто дистанційного допиту свідка. Такий спосіб допиту надасть можливість прискорити розгляд справи та створить можливість не виїжджати до суду до місця проживання свідка, що зекономить витрати.

Для з'ясування сутності порушення закону, якого припустилася посадова особа, свідок може бути викликаний до суду для отримання від нього відомостей про обставини справи, незалежно від того, чи безпосередньо він сприймав подію як очевидець, чи отримав відомості про це від інших осіб. У зв'язку з тим, що посадові особи наділені правом здійснювати юридичні дії владного характеру, порушенням закону може бути не тільки сама посадова особа, а й її підлеглі, які можуть виступати в якості свідків у справах такого роду.

Квінтесенцією надання статусу доказу в адміністративному судочинстві показанню свідка є наявність властивостей доказу, а саме: належності (відповідність предмету доказування), допустимості (отримані відповідно до встановленого законом порядку), достовірності (відповідати істині), достатності (за обсягом інформації повинні розкривати суть обставин справи). Важливу роль відіграє процесуальний аспект щодо отримання інформації від свідка, тому такі відомості мають бути зроблені та зафіксовані відповідно до правил, встановлених у законі. Звернемось до прикладу з практики щодо ролі властивостей показань свідків при винесенні рішення у справі.

Так, у Кіровоградському окружному адміністративному суді 10 грудня 2014 р. було розглянуто адміністративний позов Особи 1 до Управління Міністерства внутрішніх справ в Кіровоградській області щодо скасування наказів про переміщення особового складу з м. Дебальцево до м. Маріуполь Донецької обл., про накладення дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення з органів внутрішніх справ та поновлення на службі на посаді міліціонера роти. Проаналізувавши обставини справи, суд встановив, що 30 серпня 2014 р. командир батальйону Особа 2, одержавши усний наказ керівника сектору проведення антитерористичної операції про переміщення підрозділу з м. Дебальцево до м. Маріуполь, довів його до відома особового складу. Цей факт мав місце, оскільки 71 працівник батальйону (із 100) перемістився до нового місця виконання завдань. Командир батальйону Особа 2 не надавав дозволу Особі 1 відбути до м. Кіровоград чи у відпустку. Отже, Особа 1 допустив дисциплінарний проступок. Це доведено показаннями свідків Особами 3 та 4, а також аналізом журналу служби нарядів батальйону. Суд не взяв до уваги показання свідків Осіб 5, 6, 7, 8, 9, оскільки вони були звільнені з органів внутрішніх справ за аналогічне порушення. Таким чином, оскаржувані накази Управління були законними, що виключило можливість задоволення позову¹³. У даній ситуації наявні неналежні, недопустимі та недостовірні показання свідків, що могло призвести до задоволенні позову і прийняття завідомо незаконного рішення у справі.

Що також може сприяти втраті якості доказу? Значимо, що саме недобросовісна поведінка свідка та його зловживання процесуальними правами може призвести не тільки до затягування процесу, а й винесенню незаконного рішення у справі. Такі зловживання можна виявити під час оцінки доказу. Для того, щоб дати об'єктивну оцінку фактичним даним, слід враховувати умови, в яких відбувається процес формування показань, та значення факторів, що могли вплинути на їх достовірність. Як свідчить судова практика, неналежні показання може бути результатом недобросовісності свідка або його добросовісної помилки. Недобросовісні показання свідка є результатом його рішення про доцільність перешкоджання встановленню істини у справі (особиста зацікавленість, погрози). Причинами добросовісної помилки можуть бути: фізичні або психологічні вади, емоційний стан; навіювання з боку певних осіб; помилкова уява про деякі предмети¹⁴. Суд має протидіяти недостовірності таких показань шляхом з'ясування можливої зацікавленості свідка в результатах справи¹⁵. Суддя на основі внутрішнього переконання шляхом здійснення певних логічних операцій робить висновок про значення даного доказу для встановлення обставин справи. Перевірка правильності та об'єктивності даних, які повідомляються свідком, встановлюється шляхом постановки конкретних питань, відповіді на які можуть бути перевірені за допомогою доказів. Процес оцінки фактичних даних, які є в показаннях свідка, включає визначення їх допустимості, належності, достовірності, достатності для прийняття достовірних висновків у справі¹⁶. Крім того, показання свідка повинні оцінюватися в сукупності з іншими доказами у справі.

Отже, можна констатувати, що для встановлення істини у справі потрібне комплексне дослідження всіх засобів доказової діяльності, у тому числі показань свідка. Новацією в адміністративному судочинстві повинно стати врегулювання питання на законодавчому рівні можливості допиту свідка за допомогою проведення відеоконференції. У вирішенні даного питання зерном надії залишається не лише законодавче оформлення, а й належне фінансове забезпечення спеціальним технічним обладнанням приміщення залу суду з метою реальної можливості проведення відео- конференції.

¹ Юридична енциклопедія: т. 6 / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Укр. енцикл., 1998. – С. 621.

² Додин Е. В. Доказательства в административном процессе : научн. пособ. / Е. В. Додин. – М.: Юрид. лит, 1973. – 192 с.

³ Галкин Б. А. Средства доказывания в уголовном процессе: ч. 1 / Б. А. Галкин. – М.: ЦНИИСЭ, 1967. – 50 с.

⁴ Марченко Р. До питання про правову природу доказів на прикладі показань свідка / Роман Марченко // Підприємництво, госп-во і право : наук.-практ. госп.-прав. журн. – 2011. – № 7. – С. 22–25.

⁵ Рахунов Р. Д. Свидетельские показания в советском уголовном процессе / Р. Д. Рахунов. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1955. – С. 8.

⁶ Там само. – С. 12–13.

⁷ Гордеев В. В. Показання свідка як юридичні факти / В. В. Гордеев // Актуальні проблеми зміцнення законності і національної єдності України: матеріали наук-практ. конф., Київ, 24 серп. 2010 р. – К.: Вид. О. С. Лінкон, 2010. – С. 44–46.

⁸ Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. І. Х. Темкіжева. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2013. – С. 233.

⁹ Адміністративні процедури і адміністративне судочинство в Німеччині : збірник матеріалів / проф. др. Штефан Хюльсхорстер. – № 2. – К.: Німецький фонд міжнар. правов. співробітн., 2009. – 180 с.; Прохоров А. Г. О выполнении проблем в законодательстве, регулирующем допустимость средств доказывания в гражданском процессе / А. Г. Прохоров // Проблемы применения норм гражданского процессуального права: науч. тр. Свердловского юрид. ин-та. – Вып. 48. – 1976. – С. 83–86.

¹⁰ Молдован А. В. Докази у кримінальному процесі Федеративної Республіки Німеччини / А. В. Молдован // Адвокат. – 2009. – № 3. – С. 30–33.

¹¹ Гражданский процесс в межкультурном диалоге: евразийский контекст: Всемирная конференция Международной ассоциации процессуального права, 18–21 октября. Москва, Россия: сборник докладов / Под. ред. д.ю.н. Д. Я. Малешина; Международная ассоциация процессуального права. – М.: Статут, 2012. – 720 с.

¹² Рахунов Р. Д. Свидетельские показания в советском уголовном процессе / Р. Д. Рахунов. – М. : Гос. изд-во юрид. лит., 1955. – С. 19.

¹³ Справа № П/811/3394/14 // Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua>

¹⁴ Стахівський С. М. Перевірка та оцінка показань свідка / С. М. Стахівський // Право України. – 1997. – № 12. – С. 78–81, 95.

¹⁵ Круглов О. М. Роль свідка в процесі провадження у справах про адміністративні правопорушення посадових осіб // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук.-пр. – Донецьк: ДІВС, 2002. – № 3. – С. 88–96.

¹⁶ Стахівський С. М. Вказана праця. – С. 78–81, 95.

Резюме

Калмикова Я. С. Показання свідка як засіб доказування в адміністративному судочинстві.

У даній статті розглядаються особливості показань свідків в адміністративному судочинстві. Аналізується процесуальний статус свідка. Досліджується досвід Німеччини, Англії та США щодо надання статусу свідка. Визначаються особливості змісту показань свідка в адміністративному судочинстві. Вивчається процесуальний порядок отримання показань свідка. Обґрунтовується значення властивостей показань свідка на шляху надання їм статусу доказу у справі. Наводяться причини зловживань процесуальними правами з боку свідка, наводяться пропозиції щодо їх усунення. Пропонується доповнити на законодавчому рівні можливість дослідження показань свідка за допомогою відеоконференції.

Ключові слова: докази, факти, показання, свідок, допит, адміністративне судочинство, зловживання процесуальними правами.

Резюме

Калмыкова Я. С. Показания свидетеля как средство доказывания в административном судопроизводстве.

В данной статье рассматриваются особенности показаний свидетелей в административном судопроизводстве. Анализируется процессуальный статус свидетеля. Исследуется опыт Германии, Англии и США о предоставлении статуса свидетеля. Определяются особенности содержания показаний свидетеля в административном судопроизводстве. Изучается процессуальный порядок получения показаний свидетеля. Обосновывается значение свойств показаний свидетеля на пути предоставления им статуса доказательства по делу. Приводятся причины злоупотреблений процессуальными правами со стороны свидетеля, приводятся предложения по их устранению. Предлагается дополнить на законодательном уровне возможность исследования показаний свидетеля с помощью видеоконференции.

Ключевые слова: доказательство, факты, показания, свидетель, допрос, административное судопроизводство, злоупотребление процессуальными правами.

Summary

Kalmykova Y. Witness testimony as a means of proof in administrative proceedings.

This article discusses the features of the evidence in the administrative proceedings. Analyzes the status of witnesses. We study the experience of Germany, England and the USA on the status of the witness. Identify features content testimony of a witness in administrative proceedings. We study the procedural order the testimony of the witness. Substantiates property values testimony of a witness on the road for the status of evidence in the case. We give the reasons of procedural rights abuses by the witness given to proposals to eliminate them. It is proposed to complement the legislative level to study witness testimony via video conference.

Key words: evidence, facts, evidence, witness examination, administrative proceedings, abuse of procedural rights.

ЧАСОПИС КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПРАВА

Український науково-теоретичний часопис

Заснований
у жовтні 2001 року

2015/1

Виходить
4 рази на рік

Київський університет права НАН України
Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

Головний редактор

Шемшученко Ю.С.

Заступник

головного редактора

Бошицький Ю.Л.

Редакційна колегія

Андрійко О.Ф.,
Батанов О.В.,
Горбатенко В.П.,
Костенко О.М.,
Кулинич П.Ф.,
Луць В.В.,
Оніщук М.В.,
Пархоменко Н.М.,
Савчук К.О.,
Усенко І.Б.,
Ходаківська Т.В. (редактор),
Чернецька О.В.

Іноземні члени редакційної колегії

Райнер Арнольд (Німеччина),
Богуслав Банашек (Польща),
Уільям Батлер (США),
Арнольд Варенвальд (Німеччина),
Ванда Ламм (Угорщина),
Адам Махарадзе (Грузія),
Герберт Шамбек (Австрія)

Рекомендовано до друку
Вченою радою
Київського університету права
НАН України
(протокол № 5 від 27.02.2015)
Вченою радою
Інституту держави і права
ім. В.М.Корецького
НАН України
(протокол № 3 від 31.03.2015)

Передплатний індекс
23994

ISSN 2219-5521

ЗМІСТ

<i>Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В.</i> Поглиблення наукових досліджень сучасного права: вимога часу та засіб оптимізації юридичної освіти в Київському університеті права НАН України	4
<i>Усенко І.Б.</i> Академік В.М. Корецький як історик права (до 125-річчя від дня народження вченого)	8

Теорія та історія держави і права. Філософія права

<i>Бедрій М.М.</i> Правові звичаї Стародавнього Китаю: деякі аспекти регулювання суспільних відносин	15
<i>Десятник В.О.</i> Критично-правове мислення: межі наукового пізнання	19
<i>Дудар С.К.</i> Критерії якості закону: проблема доктринального визначення в аспекті правової інтеграції України та ЄС	23
<i>Дудченко О.С.</i> Правове регулювання формування та діяльності народних комісаріатів УСРР в першій половині 1920-х рр.	26
<i>Кахнич В.С.</i> Кафедра природного права, права народів та інституцій на юридичному факультеті Львівського університету з 1784 р.	30
<i>Макаренко Л.О.</i> Правова культура і правовий світогляд як головні чинники збереження національної ідентичності	34
<i>Міхневич Л.В.</i> Міжнародний інститут соціології і права: нереалізований проект наукової установи	38
<i>Середюк В.В.</i> Відповідальність держави як елемент поняття «правова держава»	42
<i>Терела Г.В.</i> Палати праці як наглядові органи за додержанням робітничого законодавства: аналіз законопроектної діяльності в Українській державі (1918 р.)	46
<i>Гончар Д.В.</i> Теоретико-методологічні засади дослідження права на правову допомогу ...	50
<i>Мельничук Н.С.</i> Передумови земельних реформ в австрійській монархії за Марії Терезії та Йосифа II та їх поширення у Галичині	53
<i>Пристаплюк В.Л.</i> Роль держави в механізмі захисту прав споживачів в Україні	59
<i>Свириденко Г.В.</i> Правомірне поведінка: вивчення та розгляд у нових реаліях	62
<i>Толкачова Г.В.</i> Гарантії прав та свобод дитини: поняття, правова природа та їх класифікація	65
<i>Цись С.С.</i> Доктринальні засади правотворчості: проблеми наукового розуміння	69
<i>Чубата М.В.</i> Дослідження істориками права законодавчих основ організації та діяльності центральних і місцевих органів державної влади в ЗУНР	73
<i>Юхта О.Г.</i> Захист прав дітей від сімейного насильства	78

Конституційне право та конституційний процес в Україні

<i>Батанов О.В.</i> Концепція розвитку конституційної моделі місцевого самоврядування в Україні	82
<i>Антонов В.О.</i> Конституційно-правові аспекти функціонування політичної складової системи національної безпеки української держави в умовах викликів та загроз	86
<i>Стрельцова О.В.</i> Конституціоналізація як відображення тенденції юридизації суспільних відносин (теоретичний аспект)	90

<i>Хорт І.В.</i> Процеси реформування системи місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі: нормативно-правовий аспект	93
<i>Волкотруб Л.В.</i> Українська незалежність, розбудова її збройних сил та участь у колективній безпеці	98
<i>Сметана В.В.</i> Гармонізація тенденцій децентралізації та централізації як чинник розвитку унітаризму в сучасній Україні: доктринальний аспект	101

Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право

<i>Бабич В.А., Чернюк Д.С.</i> Особливості адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення	106
<i>Буханевич О.М.</i> Організаційно-правові проблеми діяльності центрів надання адміністративних послуг	110
<i>Довгань О.Д.</i> Глобалізаційні процеси в інформаційній сфері та їх вплив на інформаційну безпеку	114
<i>Калмикова Я.С.</i> Показання свідка як засіб доказування в адміністративному судочинстві	119
<i>Піцикевич В.В.</i> Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення ліцензованої діяльності у сфері паливно-енергетичного комплексу України	123
<i>Борбунюк О.О.</i> Форми громадського контролю як засобу забезпечення законності нормативно-правових актів у державному управлінні	127
<i>Джурицький О.В.</i> Адміністративно-правові спори у сфері містобудування, планування і забудови територій, архітектурної діяльності за участю юридичних осіб	132

Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні

<i>Бакаянова Н.М.</i> Принцип законності в організації та діяльності адвокатської спільноти України	136
<i>Бондар І.В.</i> Участь адвоката в нотаріальному процесі (посвідчення договорів)	139
<i>Дем'янова О.В.</i> Верховенство права в цивільному судочинстві: змістовні положення в контексті приватних та публічних засад регулювання	143
<i>Джавадов Х.А.</i> Общие основы формирования методологии исследования проблем эффективности гражданского судопроизводства	148
<i>Лепех С.М.</i> Припинення зобов'язань за договором споживчого кредиту на вимогу однієї зі сторін	151
<i>Олефір А.О.</i> Правовий статус Національного банку України як фактор дестимулювання інноваційної діяльності	155
<i>Синенко С.В.</i> Правові проблеми припинення трудового договору з працівниками транспорту	161
<i>Калашнікова О.О.</i> Договір банківського рахунку як різновид банківських правочинів	166
<i>Кондратова А.М.</i> Проблеми спадкування окремих видів об'єктів спадщини: причини їх виникнення та шляхи вдосконалення законодавства	170
<i>Корнєва П.М.</i> Щодо механізму реалізації принципу справедливості в соціальному забезпеченні в Україні	172
<i>Кравченко І.І.</i> Реалізація арештованого майна через електронні торги у виконавчому процесі України	176
<i>Кузнець О.М.</i> Зловживання процесуальними правами сторонами виконавчого провадження, їх представниками та державним виконавцем	178
<i>Сергієнко Н.А.</i> До питань відстрочки, розстрочки виконання, зміни чи встановлення способу і порядку виконання рішень у цивільних справах	183
<i>Фурса Є.Є.</i> Процедура посвідчення заповітів консулом: актуальні питання	186
<i>Чабан О.А.</i> Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на права людини в сфері охорони здоров'я	191

Проблеми права інтелектуальної власності

<i>Бошицький Ю.Л., Швантнер М.</i> Сучасна концепція стратегії інтелектуальної власності: загальні питання теорії, методології та практики	195
<i>Андрусів У.Б.</i> Правове регулювання права інтелектуальної власності на програми (передачі) організації мовлення в Україні: проблеми та перспективи	201
<i>Козут Н.Д.</i> Прогалини та аномалії в праві інтелектуальної власності	208
<i>Яшарова М.М., Матат А.В.</i> Конституційно-правовий аналіз права інтелектуальної власності в Україні	213
<i>Троцюк Н.В.</i> Адміністративно-правовий захист авторських прав	216

Аграрне, земельне та екологічне право

<i>Кобецька Н.Р.</i> Договори використання природних ресурсів у системі договірної регуляції екологічних відносин	220
---	-----

Кримінальне право та кримінологія

<i>Коломієць Н.В.</i> Удосконалення законодавства про заміну невідбутої частини покарання більш м'яким та практики її застосування (частина 2)	226
<i>Письменський Є.О.</i> Реалізація кримінально-правової політики шляхом криміналізації та декриміналізації: аналіз поточних законодавчих ініціатив	230
<i>Małgorzata Chackiewicz.</i> Wybrane aspekty przestępczości transgranicznej na przykładzie przemytu narkotyków	234
<i>Аракелян Р.Ф.</i> Сучасні міжнародно-правові моделі кримінальної процесуальної медіації	240
<i>Байжанов О.А.</i> До питання реалізації функції прокуратури з представництва інтересів держави в суді відповідно до нового Закону України «Про прокуратуру»	244
<i>Біцай А.В.</i> Дотримання конфіденційності посередництва адвокатом-медіатором в Україні	248
<i>Брух Х.І.</i> Способи вчинення злочину, передбаченого ч. 1 ст. 154 «Примушування до вступу в статевий зв'язок» КК України	251
<i>Влад С.Ф.</i> Історія становлення виконання кримінальних покарань щодо неповнолітніх	256
<i>Івахненко О.А.</i> Хуліганські діяння: загальне поняття та об'єкти злочинів	261
<i>Муратова С.О.</i> Погашення судимості: поняття та правила обчислення строків її погашення	265
<i>Перелігіна Р.В.</i> Жіночий тероризм як феномен сучасних політичних процесів	271
<i>Чорней С.В.</i> Осудність як передумова винності та кримінальної відповідальності	274

Правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство

<i>Кубієвич С.П.</i> Міжнародно-правова відповідальність Організації з безпеки і співробітництва в Європі як суб'єкта міжнародного права sui generis	279
<i>Марчук Р.П.</i> Питання міжнародної взаємодії при розслідуванні корупційних злочинів	282

<i>Отрош М.І.</i> Міжнародно-правове значення титулів Папи Римського	285
<i>Біляр К.Л.</i> Загальна характеристика правотворчої діяльності Міжнародної морської організації (ІМО)	289
<i>Горобець Н.Г.</i> Огляд стану виконання рішень Європейського Суду з прав людини в контексті захисту права власності	293
<i>Стрелець Б.В.</i> Свобода руху капіталу та інвестиційна діяльність у Європейському Союзі	299
<i>Троценко І.О.</i> Загальний механізм та сфера застосування Регламенту «Рим II» як новітній етап розуміння природи недоговірних зобов'язань	305

Гість номера

<i>Mariusz Muszyński, Joanna Osiejewicz.</i> EU Member States' anti-bankruptcy solutions in consideration of sovereign debt recovery upon international law	309
<i>Andrzej Bisztyga.</i> General characteristics of the constitutional regulation of the individual freedoms and rights in Kazakhstan	317
<i>Justyna Węgrzyn.</i> Safety of the child as the consumer on the market of toys in the Polish law	321
<i>Péter Buzás.</i> The Convention on Human Rights and Biomedicine: European consensus or lowest common denominator?	327

Студентська трибуна

<i>Бошицька К.Ю.</i> Боротьба з міжнародним тероризмом: сучасний стан та перспективи	333
<i>Васюк М.М.</i> Європейські стандарти належного урядування в діяльності органів публічної адміністрації	336
<i>Вдовиченко Л.О.</i> Адміністративна юстиція у Франції: пропозиції для України	340
<i>Санченко Д.Є.</i> Становлення профспілок як показник зрілості громадянського суспільства	343
<i>Суліма Ю.О.</i> Доступність як критерій оцінки якості надання адміністративних послуг	347
<i>Топча А.О.</i> Організація надання адміністративних послуг у зарубіжних країнах: досвід для України	350
<i>Шостаковський М.Л.</i> Сутнісна характеристика держави: основні підходи	354

Рецензії

<i>Дудоров О.О.</i> Сучасні наукові підходи до вдосконалення протидії злочинам у сфері службової діяльності	357
<i>Бслов Д.М.</i> Нова змістовна монографія про конституційні основи розвитку та функціонування громадянського суспільства в Україні	358
<i>Кузнецов В. В., Вознюк А. А.</i> Актуальне дослідження зарубіжного досвіду кримінально-правової регламентації інституту покарання неповнолітніх	360

Наукова хроніка

Міжнародна науково-практична конференція «Міжнародний правопорядок: сучасні проблеми та їх вирішення»	364
Фінал конкурсу наукових робіт ім. В.М. Корецького на тему: «Права людини в сучасному світі: погляд молоді»	364
Міжнародна науково-практична конференція «VIII Наукові читання, присвячені пам'яті В.М. Корецького»	365
Співпраця кафедри інтелектуальної власності та інноваційних технологій з Українським союзом промисловців і підприємців з питань інтелектуальної власності	366
Майстер-клас політичного та громадського діяча А. В. Раханського	366
Візит Радника Президента Грузії, секретаря з іноземних справ Президента Грузії, пана Тенгіза Пхаладзе до КУП НАНУ	367
Лекція народного депутата України VIII скликання В. Купрія	367
Майстер-клас доктора Університету Зелена Гура (Польща) Йоанни Осієвич	367
Візит Голови академічного співтовариства Михайла Балудянского Міхала Вархоли до КУП НАНУ	368
Науково-практичний семінар «Модель ООН: KULMUN-2015»	368
Цикл майстер-класів доктора наук, професора Університету Зелена Гура (Польща) Богдана Гальчака	369
III міжнародна науково-практична конференція «Міжнародно-правові проблеми сучасного торговельного мореплавства»	369
Публічні лекції пана Сіім Калласа	370
Презентація стипендіальних програм для навчання у Франції	370
Офіційний візит делегації Університету м. Кан (Нормандія, Франція) до КУП НАНУ	371
Міжнародна науково-практична конференція «Україна–ЄС. Сучасні технології, економіка та право»	371
Редакційні повідомлення	372

**Ліцензійною угодою від 10.10.2014 р. «Часопис Київського університету права»
внесено до Міжнародної наукометричної бази даних HeinOnline**

**«Часопис Київського університету права» внесено до переліку фахових видань
за спеціальністю «Юридичні науки»
(Постановою Президії ВАК України № 1-05/6 від 12.06.02;
Постановою Президії ВАК України № 1-05/3 від 14.04.10).**

Адреса редакції: 01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4.
Головний редактор: (044) 278-51-55. Редактор: (044) 235-63-24.

E-mail: chasprava@ukr.net

www.kul.kiev.ua

Редактор *Т.В.Ходаківська*. Художник *Н.М.Косяк*
Комп'ютерне макетування: *Г.П.Кондрашин*

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 16356-4828ПР від 19.02. 2010 р.

Підп. до друку 7.04.2015. Формат 60×84 1/8.

Друк офсетний. Ум.-друк. арк. 43,2. Обл.-вид. арк. 50,9. Наклад 500 прим.

Видання та друк: Київський університет права НАН України. 01601, м. Київ – 1, вул. Трьохсвятительська, 4. Тел. 278-73-11.